
Leer de jongere generatie om in een gemeenschap te leven, zeggen gemeenschapsdenkers en -doeners Floor Ziegler en Teun Gautier. “Je zou nu maar op school zitten en horen over al die ellende die op je afkomt, en niet weten dat je zelf in het klein ook iets kan doen aan een betere wereld.” Een gesprek over wat de wereld van onderwijs kan leren van de wereld van gemeenschappen.

KENNERS VAN GEMEENSCHAPPEN VRAGEN HET ONDERWIJS MOED TE TONEN

“Verbind jouw school met de gemeenschap”

Tekst: Anja Klein
Foto's: Rene Schotanus

Floor Ziegler en Teun Gautier lopen voorop in het aanjagen en samenbrengen van gemeenschappen. Zo'n gemeenschap creëren doe je niet achter een vergadertafel of een bureau. Daar ga je de straat voor op, leren Floor en Teun ons. “Als we hier bij het Huis van Actief Burgerschap in Utrecht een half uurtje naar buiten zouden lopen, krijg je prachtige antwoorden op de vraag ‘Wat is onderwijs voor jou?’”, zegt Floor als beroepswandelaar.

Maar vanmiddag is het, op ons verzoek, de beurt aan Floor en Teun om die vraag te beantwoorden en dan komt het al snel op burgerschap uit. “Kinderen worden niet opgevoed in burgerschap, terwijl dat iets natuurlijk zou moeten zijn in het onderwijs. Actief burgerschap staat voor een houding, namelijk dat je opstaat

Aanjagers van een wereld van gemeenschappen

Floor en Teun kennen de wereld van gemeenschappen inmiddels van binnen en buiten. Met haar eigen bewonersinitiatief, de Noorderparkkamer in Amsterdam-Noord, wordt Floor rond 2008 een bekend gezicht en een internationaal voorbeeld van gemeenschapszin. Reizend door Nederland doen zij en Teun wijze lessen op over ‘stad- of dorp maken’ (wat zij tegenwoordig liever het creëren van gemeenschappen noemen). Die ervaringen beschrijven ze in hun boek *Een wereld van gemeenschappen*.

Daarin laten ze overtuigend zien dat er al een hele wereld aan gemeenschappen is. Van diep in Limburg tot in de kop van Friesland ontstaan bewoners- of burgerinitiatieven op het gebied van duurzame energie, zorg, wonen en buurtcentra. Ze zien

steeds meer mensen opstaan om oplossingen te vinden voor de uitdagingen van deze tijd, nu de overheid te groot en anoniem is geworden. Zeker één op de drie Nederlanders is al actief in buurt, wijk, dorp of stad: “Die maken hun omgeving groener, gezonder, inclusiever en meer verbonden.”

Floor en Teun zijn inmiddels veelgevraagde adviseurs, oprichters van de StadmakersCoöperatie en het Huis van Actief Burgerschap, en mede-initiatiefnemers van het landelijke Manifest ‘We doen het Samen!’. Volgens hen is het tijd voor een gelijkwaardige relatie tussen bewonersinitiatieven en de overheid.

om je eigen omgeving mooier, beter en duurzamer te maken. Die houding gunnen wij ook iedere leerling in het onderwijs.”

Moed tonen

Wat kan de wereld van het onderwijs leren van die wereld van gemeenschappen die Floor en Teun inmiddels zo goed kennen?

Leg om te beginnen de waarden van gemeenschappen als een meetlat naast het onderwijssysteem en neem die als uitgangspunt. Floor: “Net als ambtenaren voelen waarschijnlijk ook leraren zich doodongelukkig, omdat ze niet meer ervaren dat ze onderdeel zijn van een kleine gemeenschap waar ze zich gezien, gehoord en erkend voelen en waar ze geen eigenaarschap meer ervaren. Het zijn de principes van een gemeenschap die daar niet meer zijn.” Teun: “Waar niet mét maar óver hen wordt gepraat en ze niet aangesproken worden op hun drijfveren.”

Ze zien de onderwijswereld als een dichtgetimmerd systeem dat moeilijk te veranderen is. “Dat heeft met macht en belangen te maken. Er is moed voor nodig om het anders te gaan doen.”

Moed tonen dus, als leraar of school-directeur, net zoals Teun en Floor dat

“Er is moed voor nodig om het anders te gaan doen”

bewoners en sommige ambtenaren en wethouders in het land zien doen. Moed om soms eerst te dóen en dan pas te vragen. Teun: “Zoals de buurtregisseur die zelf alvast zonder toestemming een huurcontract voor

een leegstaand schoolpandje aangaat, omdat hij zich wil ontfemen over rondhangende jongeren. Hij had op staande voet ontslagen kunnen worden. Maar bij de opening kreeg hij van de gemeentesecretaris te horen: goed gedaan!”

School én energicoöperatie

Sta maar op als actief burger, ook als docent, zeggen Teun en Floor. “Begin met het op vrijdagmiddag anders te gaan doen. Neem je leerlingen mee naar buiten, ga praten met de buurt en start een buurtproject. Laat ze ondernemend zijn en bijvoorbeeld zorg bieden in de buurt of met zonnepanelen een energicoöperatie oprichten. Daar kun je enorm veel van leren.” Teun: “Beschouw de school als een node in het netwerk. Misschien zit er een asielzoekerscentrum of een buurtmoestuin in de wijk. En waarom zouden leerlingen in de pauze niet mee kunnen voetballen

met de mensen van de naastgelegen brandweerkazerne?”

Hij vervolgt: “Onze filosofie over gemeenschappen is zeker toepasbaar op het onderwijs: je hebt een vraagstuk, gaat de buurt in om te praten met mensen, en die betrek je vervolgens bij de vraag die hebt. Dan verbind je de school en de omgeving.” Floor: “Dat geldt ook voor thema’s die kinderen leren in de klas. Laat ze

buiten met allerlei mensen praten, dan krijgen ze een perspectief van mensen die ze anders nooit spreken. En de sociale vaardigheden die ze daarbij opdoen zijn in de toekomst zó nodig.”

Om vervolgens al die nieuwe ervaringen ook in een appgroep te delen met andere leraren in de wijk: “Vorm als leraar of directeur coalities met andere docenten en directeuren.

We zijn bang voor systemen en macht, maar de kracht van het collectief is veel groter. Dan kan je ook uitzonderingen afdwingen.”

Eigenaarschap

In de wereld van gemeenschappen zijn naast moed, ook vertrouwen en eigenaarschap kernbegrippen. Floor leerde dat door in het Noorderpark ook de rondhangende alcoholisten bij het buurtproject te betrekken: “Ik erkende dat ze erbij horen en talenten hebben. Als leraar kan je jouw leerlingen ook dat vertrouwen geven en henzelf laten bedenken waar ze het meest gelukkig van worden. Dan gaan het hoofd en hart open, voelen ze zich gezien en vertrouwd, en ervaren ze eigenaarschap. Volgens mij kan je dan alles leren, want dan sta je open.” Lacht: “Volgens mij is dat de oplossing!” Ook voor de reken- en leescrisis in het onderwijs? “Ja, bij mijn eigen kinderen zag ik dat ze dan *juist* willen lezen of rekenen. Niet omdat het moet, maar omdat het handig is om te kunnen.”

Floor: “Ik geloof echt dat we de jonge generatie deze mentaliteit kunnen helpen ontwikkelen. Het zou geweldig zijn als er in de buurt een School voor Actief Burgerschap ontstaat, waar je eigenaar wordt van wat je wil leren en ontdekt met welke talenten en interesses je kunt bijdragen aan de wereld. Een school die gaat bijdragen aan de wijk, maar ook in die wijk haalt wat jij wil leren.” Kun je daarmee ook iets aan het lerarentekort doen? “Tuurlijk, je gaat de potentie van de omgeving benutten. Door in de samenleving te zoeken naar mensen die het leuk vinden om iets over te dragen.”

Op de zeepkist

Er ligt ook een uitnodiging van Teun en Floor voor wie zich aangesproken voelt: “Er is vast al een beweging in

het onderwijs of een vereniging van docenten en directeuren die hiermee bezig is. Die mogen hier in het Huis van Actief Burgerschap een keer op de zeepkist komen staan. Dan nodigen wij onze coalitie van van bewonersnetwerken rondom zorg, energie, wonen en de kleine kernen en dorpen uit. Die vertegenwoordigen zes miljoen burgers. En dan gaan wij meedenken en hen verbinden aan de sleutelfiguren van de maatschappelijke gemeenschappen in hun buurt.”

Tot slot doen Teun en Floor nog een warmhartig pleidooi: “Leiders van scholen hebben de sleutel in handen

om de nieuwe generatie actief burger te laten worden. Dat is nodig als redding van de wereld, maar ook om jongeren erbij te betrekken en het gevoel te geven dat ze ertoe doen. Dat is ongelooflijk belangrijk, want zij worden de leiders van de toekomst.”

Het boek *Een wereld van gemeenschappen* van uitgeverij Lemniscaat gaat de derde druk in.

Scan de QR-code

De Geweldloze Podcast

Sta jij wel eens voor kleine of grote uitdagingen met kinderen of pubers? Deze podcast is voor iedereen die al werkt vanuit Verbindend Gezag & Geweldloos Verzet maar ook voor alle ouders, opvoeders, professionele opvoeders en leerkrachten. Er worden veel opvoedthema's, met de uitdagingen die hierbij komen kijken, besproken en belicht vanuit het gedachtengoed van Verbindend Gezag en Geweldloos Verzet. Door eigen praktische

voorbeelden en ervaringen te delen hopen de makers het inzichtelijk en toegankelijk te maken voor iedereen. Zo is er een aflevering over de Dramadriehoek met de drie posities: redder, aanklager en slachtoffer. Herkenbaar voor velen.

Luister de podcast

Kijktip jeugd- en gezinszorg

Hoe komt het dat er zoveel kinderen in de jeugdzorg belanden? Wat gebeurt er in die gezinnen? Hoe worden de kinderen en hun ouders begeleid naar een goede thuissituatie? Documentairemaker Nicolaas Veul mengt zich in deze kwetsbare groep kinderen en de problemen die zich voordoen tijdens het opvoeden en opgroeien. In *Een*

valse start - 100 dagen in de jeugd- en gezinszorg doet hij dat door stage te lopen in een jeugdzorginstelling van iHub Onderwijs en familiezorg. Hij onderzoekt de rol van begeleider op een open groep met kinderen tot twaalf jaar die uit huis zijn geplaatst. De documentaire is te zien vanaf dinsdag 7 januari, 20.25 uur, VPRO, NPO 3.

Niet voor spek en bonen

Elk kind is al een burger nu
en niet pas later
elk kind is al een mens
van het zuiverste water

het hoort erbij
echt serieus
en niet slechts als een
wassen neus
bij de wereld
onverbloemd
wat je dus gemeenschap noemt

zij leven
niet voor spek en bonen
geef kinderen een echte plek
waar zij wonen
nu
en niet pas later
elk kind is al een mens
van het zuiverste water.

Arie de Bruin (Korczak Stichting)
www.korczak.nl

“Elk kind is al een mens en hoeft het niet pas te worden. Elk kind is al een burger” (Janusz Korczak)

Leestip

Het jaarboek 2024 van de Korczak Stichting heeft de titel *Elk kind wil serieus genomen worden*. In dit boek zijn mensen aan het woord die werken of gewerkt hebben in de geest van Janusz Korczak. Maar wat betekent dat? Het zou zomaar kunnen dat veel mensen in de geest van Korczak werken, zonder dat ze zijn naam of zijn werk kennen. Elk kind wil serieus genomen worden. Als je dat in je leven en werken met kinderen probeert te realiseren, ben je al een heel eind. Het boek is te bestellen via info@korczak.nl